

Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit.

Surgit a Cœna, et ponit vestimenta sua : et cum accepisset linteum, præcinxit se.

Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. (*Foan. XIII. 2, 3, 4, 5.*)

Hoc autem quasi stupens, *cum jam diabolus*, etc., interseruit Evangelista, quoniam eum qui jam prodere statuerat, Dominus lavit : ostendit etiam proditoris multam nequitiam, quoniam neque salis eum communicatio detinuit, quod maxime consuevit nequitiam detinere. (*Chrysostomus.*)

Locuturus autem Evangelista de tanta Domini humilitate, prius ejus celsitudinem voluit commendare : ad quod pertinet quod dicit : *Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus* : ergo et ipsum traditorem. (*Augustinus.*)

Quia ergo Pater omnia ei commisit in manus, idest salutem fidelium; decens reputabat quæcumque spectant ad salutem illis ostendere. Sciens etiam *quod a Deo exivit, et ad Deum vadit*, nullatenus ejus gloria minui poterat, dum pedes discipulorum ablueret : neque enim gloriam usurpa-

vit; qui enim dignitatem usurpant, minime condescendunt, ne dissipent quod incongrue sibi diripuerunt. (*Theophylactus.*)

Vide qualiter humilitatem ostendit; non solum in lavando pedes, sed etiam aliter. Non enim antequam recumberet, sed postquam resederunt omnes, tunc surrexit : deinde non solum lavit, sed vestimenta deposuit : linteum præcinxit, et pelvim implevit, et non alii impleri jussit : sed omnia operatur, ostendens quod cum omni studio oportet talia facere. (*Chrysostomus.*)

II. — Venit ergo ad Simonem Petrum. Et dixit ei Petrus : Domine tu mihi lavas pedes?

Respondit Jesus et dixit ei : Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea.

Dicit ei Petrus : Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus : Si non laverò te, non habebis partem mecum.

Dicit ei Simon Petrus : Domine, non tantum pedes meos; sed et manus et caput.

Dicit ei Jesus : Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus. (*Foan. XIII. 6, 7, 8, 9, 10.*)

Domine tu mihi lavas pedes? Quid est, tu? quid est, mihi? Cogitanda sunt potius quam dicenda : ne forte, quod ex his verbis aliqua-

tenus quidem digne concepit anima, non explicet lingua.

Non debemus putare hoc Petrum inter ceteros formidasse atque recusasse, cum et id alii ante ipsum libenter vel æquanimiter fieri permisissent : non enim ita intelligendum est quasi aliquibus jam lavisset et post eos venisset ad primum : quis enim nesciat primum apostolorum esse beatissimum Petrum? sed quod ab illo cœperit. Quando ergo pedes discipulorum lavare cœpit, venit ad eum a quo cœpit, idest ad Petrum et tunc Petrus expavit; quod etiam quilibet eorum expavesceret. (*Augustinus.*)

Scies autem postea, idest humilitatem hujus doctrinæ, et quomodo humilitas sufficit in Deum perducere. (*Chrysostomus.*)

Nec tamen ille dominici facti altitudine exterritus permittit fieri, quod cur fieret ignorabat; sed usque ad suos pedes humilem Christum videre non potest sustinere : *Dicit ei Petrus, non lavabis*, etc.; hoc est, nunquam hoc patiar. (*Augustinus.*)

Ideo autem non dixit cujus gratia hoc faciebat, sed minas imposuit, quia ille nequam persuasus esset : audiens enim, *scies autem postea*, non dixit : doce igitur me ut permittam : sed quando comminatus est id quod maxime timebat, scilicet separari ab eo, tunc permisit. (*Chrysostomus.*)

Et ideo præstandi sunt pedes, idest mentis affectus, lavandi a Jesu, ut sint pedes

nostri decori, et præsertim, cum æmulantes potiora dona, volumus annumerari eis qui evangelizant bona. (*Origenes.*)

Mundus est totus. Totus utique præter pedes, vel nisi pedes quos habet opus lavare : homo enim in baptismo totus abluitur non præter pedes, sed totus omnino : verumtamen cum in rebus humanis postea vivitur, utique terra calcatur. Ipsi igitur humani affectus, sine quibus in hac mortalitate non vivitur, quasi pedes sunt, ubi ex humanis rebus afficimur, ut si dixerimus, " Quia peccatum non habemus, nos ipsos decipiamus " : (*I. Joan. I.*) Si autem confitemur peccata nostra, qui pedes discipulorum lavit, nobis peccata dimittit usque ad pedes, quibus conversamur in terra. (*Augustinus.*)

III. — Et vos mundi estis, sed non omnes.

Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum : propterea dixit : Non estis mundi omnes. (*Joan. XIII. 10, 11.*)

Non dicit eos mundos, ut a peccatis erutos æstimes, victima nondum oblata : sed eam quæ cognitionis est mundationem dicit : jam enim ab errore judaico eruti erant. (*Chrysostomus.*)

Sed non omnes dicitur propter Judam exstantem immundum : primo quidem quia pauperes non erant sibi curæ, sed fur erat :

demum diabolo ingresso in cor ejus, ut proderet Christum. (*Origenes.*)

MEDITATIO CCLXVII.

Christus prodicionem Judæ prædicit.

I. — Cum recubisset iterum dixit eis : Scitis quid fecerim vobis?

Vos vocatis me Magister, et Domine : et bene dicitis : sum etenim.

Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus et Magister : et vos debetis alter alterius lavare pedes.

Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis.

Amen, amen dico vobis : Non est servus major domino suo : neque apostolus major est eo, qui misit illum.

Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

Non de omnibus vobis dico : ego scio quos elegerim : sed ut adimpleatur Scriptura : Qui manducat meum panem, levabit contra me calcaneum suum.

Amodo dico vobis, priusquam fiat : ut cum factum fuerit, credatis, quia ego sum.

Amen, amen dico vobis : Qui accipit, si quem misero, me accipit : qui autem me accipit, accipit eum qui me misit.

Cum hæc dixisset Jesus, turbatus est spiritu : et protestatus est, et dixit : Amen, amen dico vobis : Quia unus ex vobis tradet me. (*Joan. XIII. 12-22.*)

Ecce manus tradentis me, mecum est in mensa.

Et quidem Filius hominis : secundum quod definitum est vadit : verumtamen vae homini illi, per quem tradetur. (*Luc. XXII. 21, 22.*)

Memor Dominus se promisisse scientiam facti sui Petro; quid sit quod fecit, docere nunc incipit. (*Augustinus.*)

Scitis quid fecerim vobis? vel interrogative, ut ostendat facti magnitudinem; vel imperative, ut eorum erigat intellectum. (*Origenes.*)

Non autem adhuc ad solum Petrum sed ad omnes loquitur dicens : *Vos vocatis me Magister, et Domine;* in quo eorum iudicium assumit : deinde ut non illorum gratiæ esse putentur hæc verba, subjungit : *et bene dicitis, sum etenim.* (*Chrysostomus.*)

Bene ergo dicitis, vocando me Magistrum et Dominum quia sum, nam si non essem quod dicitis, male diceretis. (*Augustinus.*)

Si ergo ego, etc. A majoribus rebus accipit exemplum, ut quod minus est operemur; nam ipse quidem Dominus est; nos autem ad conservos facimus, si fecerimus, et ideo subdit: *Exemplum enim dedi vobis, etc.* (*Chrysostomus.*)

Hoc est, beate Petre, quod nesciebas; hoc tibi postea sciendum promisit. (*Augustinus.*)

Est enim apud plerosque consuetudo huius humilitatis, et faciunt hoc sibi invicem fratres etiam opere ipso visibili; cum ad pedes fratrum inclinatur corpus, etiam in corde ipso excitatur, vel, si jam inerat, confirmatur humilitatis affectus. Sed confiteamur invicem delicta nostra, invicem nos delicta doneamus, et pro nostris delictis invicem oremus: atque ita quodammodo invicem pedes nostros lavemus. (*Augustinus.*)

Adhuc autem provocans eos ad lavandum pedes, subjungit: *Amen, amen, etc.* Si ergo hæc a me facta sunt, multo magis a vobis oportet hæc fieri. (*Chrysostomus.*)

Necessario etiam hic Apostolos admonet: quia enim ad dignitates habebant attingere, et hic quidem majores, hic minores; ne insurgant ad invicem, serenat conscientiam omnium. (*Theophylactus.*)

Quia vero scire bonum et non facere, non pertinet ad beatitudinem, sed ad condemnationem, secundum illud (*Jacobi. IV.*):
"Scienti bonum et non facienti peccatum

est illi" subjungit: *Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.* (*Bedæ.*)

Nam scire quidem omnium est, facere vero non omnium. Deinde proditorem, non manifeste redarguit sed obumbrate, cum subditur: *Non de omnibus vobis dico.* (*Chrysostomus.*)

Quasi dicat: Est inter vos qui non erit beatus. (*Augustinus.*)

Deinde ut non multos contristet suo sermone, subjungit: *sed ut impleatur Scriptura, etc.* Ostendens quod non ignorans traditur: quod maxime sufficiens erat Judam retinere; et non dixit: tradet me: sed *levabit contra me calcaneum suum*, dolum et occultationem insidiorum representare volens. (*Chrysostomus.*)

Sequitur: *Amodo, etc., quia ego sum, de quo scilicet illa Scriptura præcessit.* (*Augustinus.*)

Quia ergo discipuli exituri erant ad prædicandum et multa passuri, duobus modis eos consolatur: uno modo a seipso, cum dicit, *beati eritis, si feceritis ea*: alio vero modo consolatus est eos ab aliis, eo scilicet quod ab hominibus multa potentur procuratione. *Amen, amen... qui accipit si quem misero, etc.* (*Chrysostomus.*)

Quia Dominus Apostolis debentibus orbem terrarum universum percurrere, exhibuerat duplicem consolationem prædictam; cogitans quod utraque proditor privatus est,

turbatur, et hoc significat Evangelista dicens : *Cum hæc dixisset Jesus, etc. (Chrysostomus.)*

Veruntamen *ecce manus, etc.* Quod dixit, non solum ut ostendat se scire futura, sed etiam ut ostendat nobis propriam bonitatem, secundum quam non prætermisit quin prosequeretur ea quæ spectabant ad Deum : dat enim nobis exemplum ut usque ad finem satagamus lucrari peccatores ; et ut ostendat proditoris nequitiam : qui et conviva, fieri non erubuit. (*Theophylactus.*)

Prædicat autem et pœnam, ut quem pudor non vicerat, corrigant denunciata supplicia : unde sequitur : *Et quidem, etc.* Non quasi non valens tueri seipsum, sed sicut definiens sibi mortem propter humanam salutem. (*Theophylactus.*)

Sed quia Judas ea quæ sunt scripta prava intentione agebat, ne quis putet eum innoxium tamquam dispensationis ministrum, subdit, *veruntamen vae, etc. (Beda.)*

II. — Adspiciebant ergo ad invicem discipuli, hæsitantes de quo diceret. (*Foan. XIII. 22.*)

Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis, qui hoc facturus esset. (*Luc. XXII. 23.*)

Et contristati valde, cœperunt singuli dicere : Numquid ego sum Domine?

At ipse respondens, ait : Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet.

Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo : vae autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur : bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. (*Matth. XXVI. 22, 23, 24. — Marc. XIV. 19, 20, 21.*)

Quia vero non nominatim dixit, rursus in omnes inducit timorem : unde sequitur : *Adspiciebant ergo discipuli ad invicem, etc.* Et nimirum nullius sibi ipsis conscii mali, tamen enuntiationem Christi propriis cogitationibus credibiliorem putabant. (*Chrysostomus.*)

Quia plus credunt magistro quam sibi, timentes fragilitatem suam, quærunt de peccato, cujus conscientiam non habebant. (*Beda.*)

Et contristati valde, etc. Videns autem Dominus de seipsis timentes discipulos, demonstravit proditorem indicio propheticæ vocis, dicentis (*Psal. XL.*) " Qui manducavit panem mecum, ampliavit adversum me supplantationem " : unde sequitur : *Qui intingit, etc. (Origenes.)*

Judas autem nec primo, nec secundo correctus, a proditione retrahit pedem, sed patientia Domini nutrit impudentiam suam :

et ideo pœna prædicitur, ut quem pudor non vicerat, corrigant denuntiata supplicia; unde sequitur : *Filius quidem hominis, etc. (Hieronymus.)*

III. — Respondens autem Judas qui tradidit eum, dixit : Numquid ego sum Rabbi? ait illi : Tu dixisti. (*Matth. XXVI. 25.*)

Judas autem post omnium Apostolorum interrogationes, et post Christi narrationem de ipso, vix aliquando et ipse interrogavit versuto consilio, ut similia ceteris interrogando, celaret proditiōnis consilium : nam vera tristitia non sustinet moram. (*Origenes.*)

Quamvis autem Dominus poterat dixisse : Argentum es pactus accipere, et adhuc audes interrogare? Sed nihil horum dixit mitissimus Jesus, nobis terminos et regulas præfigens : et ait illi : *Tu dixisti. (Chrysostomus.)*

Potuit hoc etiam sic dici a Juda, et a Domino responderi, ut non omnes adverterent quod dictum erat. (*Beda.*)

MEDITATIO CCLXVIII.

Sanctissimæ Eucharistiæ institutio.

I. — Cœnantibus autem eis, accepit Jesus panem, et benedixit, ac fregit, de-

ditque discipulis suis, et ait : Accipite et comedite :

Hoc est corpus meum. (*Matth. XXVI. 26. — Marc. XIV. 22.*)

Si tanta vis est in ejus sermone, ut inciperent esse quæ non erant; quanto magis operatorius est ut sint quæ erant, et in aliud commutentur! Si enim operatus est sermo cœlestis in aliis rebus, non operatur in cœlestibus sacramentis? Ergo ex pane corpus fit Christi, et vinum fit sanguis consecratione verbi cœlestis. (*Ambrosius.*)

Et ait : *Accipite et comedite.* Invitat Dominus servos ut præparet eis cibum seipsum. Sed quis audeat manducare Dominum suum? Et quidem quando manducatur reficit, sed non deficit : vivit manducatus, quia surrexit occisus : nec quando manducatur partes de illo facimus : et quidem in sacramento sic fit. (*Augustinus.*)

II. — Et accipiens calicem gratis egit : et dedit illis, dicens : Bibite ex hoc omnes.

Hic est enim sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. (*Matth. XXVI. 27, 28. — Marc. XIV. 22.*)

Quia corpus suum sub specie panis Dominus discipulis dederat, pulchre etiam ca-

licem sui sanguinis tradit eisdem : unde dicitur : *Et accipiens calicem, gratias egit; in quo demonstrat quantum de nostra salute gratuletur, pro quibus etiam sanguinem suum funderet. (Remigius.)*

Et dedit illis, dicens : Bibite ex hoc omnes. Ne autem hæc audientes turbarentur, primum ipse sanguinem suum bibit, inducens eos sine turbatione ad communionem mysteriorum. (*Chrysostomus.*)

Hic est sanguis meus novi testamenti. Hoc est annuntiationis legis novæ : hoc enim prænuntiabat vetus testamentum quod continet novum : sicut enim vetus testamentum habuit sanguinem vitulorum et ovium; ita novum habet sanguinem dominicum. (*Chrysostomus.*)

Qui pro multis effundetur. Notandum quod non ait : pro paucis aut pro omnibus, *sed pro multis* : quia non venerat unam tantum gentem redimere, sed multos de omnibus gentibus. (*Remigius.*)

Et rursus dicit mortis causam cum subdit, in remissionem peccatorum : quasi dicat : Sanguis agni in Ægypto effusus est pro salute primogenitorum populi Israelis, hic autem in remissionem peccatorum. (*Chrysostomus.*)

III. — Et biberunt ex illo omnes. (*Marc. XIV. 23.*)

Dico autem vobis : Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem

illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei. (*Matth. XXVI. 29.* — *Marc. XIV.*)

Et biberunt ex illo omnes : Bibit ergo Judas, sed non saturatur : nec sitim exstinguit ignis æterni, quia indigne sumit mysteria Christi. (*Hieronymus.*)

Dico autem vobis, non bibam, etc. Regnum autem resurrectionem suam nominat. Ideo autem hoc de resurrectione dicit, quod scilicet cum Apostolis esset bibiturus, ne aliqui existimarent phantasiam esse resurrectionem : et ideo persuadentes hominibus de Christi resurrectione dixerunt : (*Act. X.*) “ Simul comedimus et bibimus cum eo, postquam resurrexit a mortuis : quod autem dicit, *novum*, clare intelligendum est nove, id est novo modo, non quasi corpus passibile habens et indigens cibo. (*Chrysostomus.*)

MEDITATIO CCLXIX.

Christus proditorem suum manifestat
Joanni in Cœna.

1. — Erat recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.

Innuvit ergo huic Simon Petrus, et dixit ei : Quis est de quo dicit?

Itaque cum recubisset ille supra pectus Jesu, dicit ei : Domine quis est? (*Foan. XIII. 23, 24, 25.*)

Omnibus tremantibus, et ipso vertice, scilicet Petro, formidante, Joannes velut dilectus recubuit in sinu Jesu. Si autem hujusmodi familiaritatis causam quaeris discere, amoris res erat : propterea dixit : Quem diligebat Jesus : quamvis enim alii amarentur, tamen iste plus aliis. Volebat etiam ostendere seipsum esse alienum a crimine : et hoc etiam dicit, ne aestimes quod Petrus ei ut majori existenti innueret, nam sequitur : *Innuvit ergo*, etc. Ubique enim invenitur Petrus ab amore impetum faciens : et quia primo increpatus est, non locutus est, sed mediante Joanne vult discere. (*Chrysostomus.*)

Quod autem in sinu et supra pectus recubuit, non solum fuit praesentis amoris indicium, sed etiam futurae rei signum : quod scilicet inde vocem sumeret, quam postmodum cunctis saeculis inauditam emitteret. (*Beda.*)

ii. — Respondit Jesus : Ille est, cui ego intinctum panem porrexero. Et cum intinxisset panem, dedit Judae Simonis Iscariotae.

Et post buccellam, introivit in eum satanas. Et dixit ei Jesus : Quod facis, fac citius.

Hoc autem nemo scivit discumbentium ad quid dixerit ei.

Quidam enim putabant, quia oculos habebat Judas, quod dixisset ei Jesus : Eme ea quae opus sunt nobis ad diem festum : aut egenis ut aliquid daret. (*Foan. XIII. 26, 27, 28, 29.*)

Neque autem tunc nominatim proditorum Dominus manifestavit nam sequitur : *Ille est*, etc. Et modus ipse manifestationis conversurus erat : quia enim ob mensationem verecundatus non est, eodem pane communicans verecundari debuit. (*Chrysostomus.*)

Et post buccellam, introivit, etc. Intravit in eum, ut sibi jam traditum plenius possideret : neque enim non in illo erat, quando ad Judaeos de pretio tradendi Dominum pactus est, cum Lucas dicat : (*Cap. XXII.*) "Intravit autem satanas in Judam : et abiit et locutus est, etc.

Et dicit ei Jesus : Quod facis, etc. Non tamen praecipit facinus, sed praedixit : non tam in perniciem perfidi saeviendo, quam ad salutem fidelium festinando. (*Augustinus.*)

Hoc autem nemo scivit, etc. Multam utique quis hic dubitationem inveniet, si interrogantibus discipulis, *quis est?* dicit, cui ego intingens panem dabo, et tamen non intellexerunt : nisi dicatur, quod latenter dixit ut nullus audiret; et propterea supra

pectus Joannes residens interrogat, quasi ad aurem, ut non fieret proditor manifestus. Fortasse enim si Christus eum manifestum fecisset, Petrus utique eum interfecisset. Propterea dicit, quod nullus cognovit recumbentium, sed neque Joannes. (*Chrysostomus.*)

Veram igitur causam eorum quæ a Christo dicta sunt ignoraverunt. Quid autem æstimarent ostendit Evangelista. (*Chrysostomus.*)

III. — Cum ergo accepisset ille buccellam, exivit continuo. Erat autem nox. (*Foan. XIII. 30.*)

Et revera exiit, non solum recedendo de domo in qua tenebatur, sed omnino egressus est a Jesu. (*Origenes.*)

Erat autem nox. A qualitate enim temporis, finis exprimitur actionis : dum non rediturus ad veniam, ad traditionis perfidiam nocte Judas exisse perhibetur. (*Gregorius.*)

MEDITATIO CCLXX.

Christus trinam Petri negationem ter prædicit.

I. — Prima prædictio.

Cum ergo exisset Judas dixit Jesus :
Filioli adhuc modicum vobiscum sum.
Quæretis me : et sicut dixi Judæis : Quo

ego vado, vos non potestis venire : et vobis dico modo.

Dicit ei Simon Petrus : Domine quo vadis? Respondit Jesus : Quo ego vado non potes me modo sequi : sequeris autem postea.

Dicit ei Petrus : Quare non possum te sequi modo? animam meam pro te ponam.

Respondit ei Jesus : Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi : non cantabit gallus, donec ter me neges. (*Foan. XIII. 31, 33, 36, 37, 38.*)

Per hoc autem quod dicit, *Filioli*, ostendit adhuc imminentem animabus eorum parvitatatem. Hi autem quibus nunc dicit, *Filioli*, post resurrectionem fiunt fratres : sicut et antequam essent *filioli*, fuerunt servi. (*Origenes.*)

Adhuc modicum vobiscum sum. Potest sic intelligi : adhuc sicut vos in hac infirmitate carnis, etiam ipse sum; donec scilicet moretur atque resurgeret. Apud alium enim Evangelistam (*Luc. XXIV.*) post resurrectionem ait : " Hæc locutus sum vobis dum adhuc essem vobiscum " : idest, in carne mortali cum essem sicut vos. (*Augustinus.*)

Quæretis me, etc. Hoc dicit quia adhuc minus idonei erant sequi moriturum Dominum pro justitia : quomodo enim jam fue-

rant secuturi martyrio non maturi? Judæis autem cum hoc diceret non addidit, *modo*. Ipsi autem (Apostoli) non poterant tunc venire quo ille ibat, sed poterant postea; et ideo subdit : *et vobis dico modo*. (*Augustin.*)

Dicit ei Simon Petrus, etc. Sic utique hoc dixit magistro discipulus tamquam sequi paratus : propterea Dominus, qui ejus animam vidit, sic ei respondit : nam sequitur : *Respondit*, etc. Dilationem intulit, non spem abstulit; sed eam firmavit, dicens : *sequeris autem postea*. Quid festinas Petre? Nondum te suo spiritu solidaverat Petra : noli extolli præsumendo, non potes modo : noli dejici desperando : *sequeris enim postea*. (*Augustinus.*)

Dicit ei Petrus : Non possum, etc. Quid dicis Petre? Dixi quoniam non potes, et tu dicis quoniam possum : quocirca scies per experientiam, quoniam nihil est tuus amor, nisi præsentis superna liberatione. (*Chrysostomus.*)

Respondit Jesus : Animam tuam pro me pones? Ita ne facies pro me, quod nondum ego pro te? Præire potes, qui sequi non potes? Quid tantum præsumis? Audi quis sis. *Amen*, etc. Qui mihi promittis mortem tuam, ter me negabis vitam tuam. (*Augustinus.*)

II. — Secunda prædictio.

Ait Dominus : Simon, Simon, ecce

satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum :

Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua : et tu aliquando conversus confirma fratres tuos.

Qui dixit ei : Domine tecum paratus sum et in carcerem et in mortem ire.

At ille dixit : Dico tibi Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me. (*Luc. XXII. 31, 32, 33, 34.*)

Ut ostendat quod homines nihil existentes, quantum pertinet ad humanam naturam et lubricum mentis nostræ, non decet ut præesse ceteris velint; et ideo omissis ceteris, venit ad Petrum ceteris prælatum. (*Cyrillus.*)

Ego autem rogavi pro te, non autem dixit, *Ego* permisi, sed *oravi*; humiliter enim loquitur tendens ad passionem, ut humilitatem demonstret. Nam qui non deprecatione sed imperio dixerat (*Matth. XVI.*) " Super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam " et " Tibi dabo claves regni cælorum " : quomodo opus habebat oratione, ut concitatam unius hominis animam coæreret? Non autem dixit, rogavi ut non neges, sed ne deseras fidem. (*Chrysostomus.*)

Quamvis egomet pro te sim deprecatus, tu tamen delinques : *et tu aliquando conversus confirma fratres tuos* : quasi dicat : Post-

quam me negato ploraveris, ac pœnitueris, corrobora ceteros. Hoc autem intelligendum est non solum de Apostolis qui tunc erant, ut roborarentur a Petro : sed et de omnibus qui usque ad finem mundi futuri sunt fidelibus. (*Theophylactus.*)

Quia vero se Dominus dixerat pro fide Petri rogasse; conscius ille præsentis affectus, fideique ferventis, sed futuri casus nescius, non credit se ullatenus ab ea posse deficere : unde sequitur : *Qui dixit ei : Domine.* (*Beda.*)

At ille dixit : Dico tibi, etc. Petrus quidem etsi spiritu promptus, corporis tamen adhuc infirmus affectu, denuntiatur Dominum negaturus : neque enim poterat divinæ constantiam intentionis æquare. Passio Domini æmulos habet, pares non habet. (*Ambrosius.*)

III. — Tertia prædictio.

Et hymno dicto, exierunt in montem oliveti.

Tunc dicit illis Jesus : Omnes vos scandalum patiemini in me, in ista nocte. Scriptum est enim : Percutiam pastorem, et dispergentur oves gregis.

Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

Respondens autem Petrus, ait illi : Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

Ait illi Jesus : Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus cantet, ter me negabis. (*Matth. XXVI. 30, 31, 32, 33, 34.* — *Marc. XIV. 26, 27, 28, 29.*)

Amen dico tibi, quia tu hodie, in nocte hac, prius quam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus.

At ille amplius loquebatur : Et si oportuerit me commori tibi, non te negabo. (*Marc. XIV. 30, 31.* — *Matth. XXVI. 35.*)

Similiter et omnes discipuli dixerunt. (*Matth. XXVI. 35.* — *Marc. XIV. 31.*)

Juxta hoc exemplum Salvatoris, qui pane Christi et calice saturatus et inebriatus fuerit, potest laudare Deum, et consendere montem oliveti, ubi laborum refeclio, dolorisque solatium, et veri luminis notitia est. (*Hieronymus.*)

Apte etiam mons misericordiæ est electus, ubi pronuntiaturus fuit scandalum infirmitatis discipulorum, jam tunc paratus ut non repelleret discipulos discedentes, sed ut reciperet revertentes : *Tunc dixit illis Jesus : Omnes,* etc. (*Origenes.*)

Hoc aliis verbis in Zacharia propheta, (*Cap. XIII.*) scriptum est, et ex persona prophetae a Deo dicitur : "Percute pastorem, et dispergentur oves." Percutitur autem pastor bonus, ut ponat animam suam pro

ovibus suis, et de multis gregibus errantium fiat unus grex et unus pastor. (*Hieronymus.*)

Non autem permisit eos in tristibus manere. Sed et læta prænuntiavit dicens : *Postquam autem resurrexero, etc.*

Sed Petrus in tantum et affectu et caritate Christi efferebatur, ut et imbecillitatem carnis suæ, et fidem verborum Domini non contueretur, quasi dicta ejus efficienda non essent (*Hilarius.*) : Unde sequitur. *Respondens autem Petrus, etc.* Quod ergo ille dicit prævidendo, iste denegat amando : ubi moraliter instruimur ut, quantum confidimus de ardore fidei, tantum timeamus de carnis fragilitate. Videtur tamen accusabilis Petrus, et quoniam contradixit, et quoniam aliis seipsum præposuit, et tertio quoniam totum sibi attribuit, quasi fortiter esset perseveraturus. Ut hoc igitur in eo sanaret, permisit fieri ejus casum, non impellens eum ad negandum, sed eum sibi deserens, et naturam humanam de fragilitate convincens. (*Remigius.*)

Ait illi Jesus : Amen, etc. Sed quia intellexerat Petrus Dominum præ timore mortis eum se prædixisse negaturum, ob hoc dicebat, quod licet periculum immineret mortis, nullo modo ab ejus fide posset avelli : et similiter alii apostoli, per ardorem mentis, non timuerunt damnum mortis : sed vana fuit præsumptio humana sine protectione divina. (*Rabanus.*)

MEDITATIO CCLXXI.

De discessu Christi e cœnaculo
in hortum.

1. — Jesus egressus ibat secundum consuetudinem in montem Olivarum, secuti sunt autem illum et discipuli. (*Luc. XXII. 39.*)

Hæc cum dixisset Jesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, ubi erat hortus, in quem introivit ipse, et discipuli ejus.

Sciebat autem et Judas, qui tradebat eum locum : quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis. (*Joan. XVIII. 1, 2.*)

Pulchre autem sui corporis mysteriis imbutos in montem olivarum discipulos educit, ut omnes in morte sua baptizatos, sancti Spiritus charismate confirmandos esse designet. (*Beda.*)

De nocte autem vadit, et flumen pertransit, et properat ad locum proditori cognitum, auferens his qui insidiabantur laborem, et ostendens discipulis quoniam volens ad mortem venit. (*Chrysostomus.*)

Noverat etiam Judas Dominum, festo tempore, consuevisse semper docere discipulos aliquod sublime : erat autem solitus

docere hujusmodi mystica in talibus locis : ac quoniam tunc dies erat solemnis, arbitratus est illum esse illic, et discipulos docere quæ ad celebritatem spectabant. (*Theophylactus.*)

II. — Tunc venit Jesus cum illis in villam, quæ dicitur Gethsemani, et dixit discipulis suis : Sedete hic donec vadam illuc, et orem. (*Matth. XXVI. 36.*)

Paulo superius Evangelista dixerat quia hymno jam dicto, exiit cum discipulis in montem Oliveti : et ut ostenderet ad quem locum ipsius montis diverterit consequenter adjunxit : *Tunc*, etc. (*Remigius.*)

Consuetudo erat ei sine discipulis orare; unde sequitur : *et dixit discipulis suis* : de hoc autem faciebat erudiens nos in orationibus quietem nobis constituere, et solitudinem quærere. (*Chrysostomus.*)

III. — Et assumpto Petro, et duobus filiis Zebedei, cœpit contristari et mœstus esse. (*Matth. XXVI. 37.*)

Cœpit pavere et tædere. Et ait illis : Tristis est anima mea usque ad mortem : sustinete hic et vigilate. (*Marc. XIV. 33, 34.*) Mecum. (*Matth. XXVI. 34.*)

Orate ne intretis in tentationem. (*Luc. XXII. 40.*)

Illos videlicet assumpsit quibus in monte claritatem suæ majestatis ostenderat. (*Remigius.*)

Et cœpit pavere, etc. Quia enim totum assumpserat hominem, assumpsit et naturales proprietates hominis, pavere et tædere et contristari naturaliter : nam homines naturaliter inviti tendunt ad mortem. (*Theophylactus.*)

Impossibile quidem est humanam animam non tentari : unde non ait : Orate ne tentemini : sed *Orate ne intretis in tentationem*; hoc est ne tentatio vos superet ultima. (*Beda.*)

MEDITATIO CCLXXII.

De oratione Christi in horto.

I. — Jesus avulsus est ab eis, quantum jactus est lapidis, et positus genibus orabat. (*Luc. XXII. 41.*)

Procidit super terram et orabat. (*Marc. XIV. 35.*) Procidit in faciem suam orans. (*Matth. XXVI. 39.*)

Ut si fieri posset transiret ab eo hora. (*Marc. XIV. 35.*)

Sed ne solis verbis eis prodesset, procedens paululum orabat. Ubi invenies eum semotum orantem, ut discas quod animo

attento et corde quieto colloquendum est cum Deo sublimi. Non autem quasi egens alieni suffragii precibus insistebat, qui est omnipotentissima virtus Patris : sed ut discamus non esse in tentationibus dormitandum, sed magis orationibus insistendum. (*Cyrellus.*)

Qui dixerat (*Matth. XI.*) : " Discite a me quia mitis sum et humilis corde " laudabiliter se humilians cadit in faciem. (*Origenes.*)

Secundum autem quod cœpit pavere et tristari; secundum hoc orat calicem passionis transire, et non sicut ipse vult, sed sicut Pater; hoc est non secundum substantiam ejus divinam et impassibilem, sed secundum naturam humanam et infirmam. (*Origenes.*)

II. — Et dixit : Abba pater, omnia tibi possible sunt, transfer calicem hunc a me. (*Marc. XIV. 36.*)

Pater mi, si possibile est, transeat a me calix iste. (*Matth. XXVI. 39.*)

Pater si vis, transfer calicem istum a me. (*Luc. XXII. 44.*)

Quod dicit, *transfer calicem istum a me*, non est, hoc non adveniat mihi : nisi enim advenerit, transferri non potest. Igitur ut sensit jam præsentem, cœpit affici et tristari, et quasi jam propinquante eo dicit, *transfer calicem hunc.* (*Dionysius Alexandrinus.*)

Quasi homo mortem recusans; quasi Deus sententiam suam servans. (*Ambrosius.*)

III. — Sed non quod ego volo, sed quod tu. (*Marc. XIV. 36.*)

Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu. (*Matth. XXVI. 39.*)

Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat. (*Luc. XXII. 42.*)

Orat autem transire calicem, ut ostendat vere quod homo erat. Reminiscens autem et propter quid missus est, perficit dispensationem ad quam missus est, et clamat : *Sed non quod ego*, etc.

Multi adhuc contristantur futura morte, sed habeant rectum cor, vitent mortem quam possunt : sed si non possunt, dicant id quod propter nos Dominus dixit. (*Beda.*)

MEDITATIO CCLXXIII.

De reversione Christi ad discipulos dormientes.

I. — Jesus venit ad discipulos suos, et invenit eos dormientes. (*Matth. XXVI. 40.*) Et ait Petro, Simon dormis? non potuisti una hora vigilare? (*Marc. XIV. 37.*)

Et dicit Petro : Sic non potuisti una hora vigilare mecum?

Vigilate et orate, ut non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. (*Matth. XXVI. 40, 41. — Marc. XIV. 38.*)

Sicut enim dormiunt mente sic et corpore. Post orationem autem Dominus veniens, et videns discipulos dormientes, Petrum solum increpat quasi dicat: Qui una hora non potuisti mecum vigilare, quomodo mortem spernes tu qui spondes mori mecum? (*Hieronymus.*)

Spiritus quidem vester promptus est ad me non negandum, et propterea hoc promittitis: sed caro vestra in tantum infirma est, quod nisi Dominus per orationem virtutem carni dederit, in tentationem intrabitis. (*Theophylactus.*)

In tentationem autem intrare dicitur qui orare negligit. (*Hieronymus.*)

.II. — Jesus iterum secundo abiit, et oravit, dicens: Pater mi, si non potest hic calix transire nisi bibam illum, fiat voluntas tua. (*Matth. XXVI. 42.*)

Quod quidem secundo vel tertio orat, ex affectu scilicet humanæ infirmitatis, quo mortem timebat, certificat quod vere factus est homo. Secundo enim vel tertio aliquid fieri, veritatis est maxime demonstrativum in Scripturis, unde Joseph dixit Pharaoni (*Gen. XLI.*): "Quod vidisti secundo ad

eandem rem pertinens, somnii firmitatem indicium est. (*Chrysostomus.*)

.III. — Et reversus denuo invenit eos dormientes, (erant enim oculi eorum gravati) et ignorabant quid responderent ei. (*Marc. XIV. 40.*)

Et relicti illis, iterum abiit, et oravit tertio eundem sermonem dicens. (*Matth. XXVI. 44.*)

Christus solus orat pro omnibus, sicut et solus patitur pro universis. (*Hieronymus.*)

Languescebant enim et opprimebantur apostolorum oculi negatione vicina. (*Hieronymus.*)

Puto enim quod non tantum corporum oculis quantum animarum gravati erant: nondum enim erat eis Spiritus datus: unde non eos reprehendit, sed vadens iterum oravit, docens ut non deficiamus, sed permaneamus in oratione, donec impetremus ea quæ postulare jam cœpimus. (*Origenes.*)

MEDITATIO CCLXXIV.

De tertia Christi oratione
et sudore sanguinis.

.I. — Jesus factus in agonia prolixius orabat. (*Luc. XXII. 43.*)

Appropinquante morte, nostræ mentis in se certamen expressit, qui vim quamdam terroris ac formidinis patimur, cum per solutionem carnis æterno iudicio propinquamus : nec immerito, quoniam anima post pusillum hoc invenit quod in æternum mutare non possit. (*Gregorius.*)

II. — Et factus est sudor ejus, sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram. (*Luc. XXII. 44.*)

Nemo sudorem hunc infirmitati deputet, quia contra naturam est sudare sanguinem : sed potius intelligat, per hoc nobis declaratum quod effectum jam suæ precis obtineret ; ut scilicet fidem discipulorum, quam terrena adhuc fragilitas arguebat, suo sanguine purgaret. (*Beda.*)

III. — Apparuit autem illi Angelus de cœlo, confortans eum. (*Luc. XXII. 43.*)

Alibi legimus, (*Matth. IV.*) " Quia, Angeli accesserunt et ministrabant ei. " In documento ergo utriusque naturæ, Angeli et ei ministrasse, et eum confortasse dicuntur. Creator enim creaturæ suæ non eguit præsidio, sed homo factus, sicut propter nos tristis est, ita propter nos confortatur. (*Beda.*)

MEDITATIO CCLXXV.

De proditione Judæ.

I. — Sciebat autem et Judas, qui tradebat eum locum : quia frequenter Jesus convenerat illuc cum discipulis suis.

Judas ergo cum accepisset cohortem, et a pontificibus, et Pharisæis ministros, venit illuc cum laternis, et facibus, et armis. (*Johan. XVIII. 2, 3.*)

Ibi ergo lupus ovina pelle contectus, et inter oves alto patrisfamilias consilio toleratus didicit, ubi ad tempus exiguum dispergeret gregem, insidiis appetendo pastorem. (*Augustinus.*)

Cohors non Judæorum, sed militum fuit. A præside itaque intelligitur accepta, tamquam ad tenendum reum servato ordine legitimæ potestatis, ut nullus tenentibus auderet obsistere : quamquam et manus tanta fuerat congregata, et sic armata veniebat, ut vel terreret, vel etiam repugnaret si quisquam Christum defendere auderet. (*Augustinus.*)

Faces autem afferunt et laternas, ne Christus latens in tenebris fugeret. (*Theophylactus.*)

II. — Tunc venit Jesus ad discipulos suos, et dicit illis : Dormite jam et re-

quiescite : ecce appropinquavit hora, et Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

Surgite, eamus : ecce appropinquavit qui me tradet. (*Matth. XXVI. 45, 46. — Marc. XIV. 41, 42.*)

Post orationem frequentem, post discursus recursusque multiplices, metam demit, securitatem reddit, in requiem adhortatur. (*Hilarius.*)

Et quidem tunc vigilare oportebat : sed hoc dixit ut ostenderet quoniam neque visum possent ferre futurorum malorum, et quoniam eorum non indiget auxilio : et quoniam omnino tradi eum oportebat. (*Chrysostomus.*)

Per hoc autem quod dicit, *appropinquavit hora* ostendit quoniam divinæ dispositionis erat quod gerebatur : per hoc autem quod dicit *in manus peccatorum*, demonstrat quoniam illorum nequitiae hoc opus erat, non quod ipse delicto esset obnoxius.

Postquam ergo tertio oraverat, et Apostolorum timorem, sequente poenitentia imtraverat corrigendum, securus de passione sua pergit ad persecutores, et ultro se ad interficiendum præbet : unde sequitur : *Surgite eamus*, quasi dicat : non vos inveniant quasi timentes : ultro pergamus ad mortem, ut confidentiam et gaudium passuri videant. (*Hieronymus.*)

III. — Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit, et cum eo turba multa cum gladiis, et fustibus missi a principibus sacerdotum, et senioribus populi. (*Matth. XXVI. 47. — Marc. XIV. 43.*)

Et qui vocabatur Judas, unus de duodecim antecedebat eos : et appropinquavit Jesus ut oscularetur eum. (*Luc. XXII. 47.*)

Quia superius dictum est quod Dominus ultro se persecutoribus exhibebat, consequenter Evangelista ostendit quomodo sit a persecutoribus detentus : unde dicit : *Adhuc eo loquente, ecce Judas unus de duodecim venit.* (*Glossa.*)

Unus videlicet numero, non merito. Hoc autem dixit ad ostendendum immane factus illius qui de Apostolica dignitate factus fuerat proditor. Sequitur : *et cum eo turba multa cum gladiis et fustibus.* Ut autem ostenderet Evangelista invidiæ causa illum deprehensum, subjungit : *missi a principibus sacerdotum et senioribus populi.*

IV. — Dederat autem traditor ejus signum eis, dicens : Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, et ducite eum. (*Marc. XIV. 44.*)

Et confestim accedens ad Jesum, dixit Ave Rabbi. Et osculatus est eum.

Dixitque illi Jesus : Amice, ad quid venisti? (*Matth. XXVI. 49, 50.*)

Jesus autem dixit illi : Juda, osculo Filium hominis tradis. (*Luc. XXII. 48.*)

Dat Judas signum osculi cum veneno doli : sic Cain obtulit sacrificium subdolum et reprobatur. (*Hieronymus.*)

Si autem aliquis quærat cur osculo Judas tradidit Jesum : secundum quosdam quidem voluit reverentiam ad magistrum servare, non audens manifeste in eum irruere : secundum alios autem hoc fecit, timens ne si forte se manifestum adversarium præbuisset, ipse ei fieret causa evasionis, cum posset secundum opinionem ejus effugere, et facere se impervium. Ego autem puto quod omnes proditores veritatis, amare veritatem fingentes, osculi signo utuntur. Omnes etiam hæretici, sicut et Judas, Jesu dicunt Rabbi. Jesus autem placabilia respondet : unde sequitur : *Dixitque illi Jesus : Amice ad quid venisti?* Dicit autem *Amice*, improperans simulationem : hoc enim nomine neminem bonorum in scripturis cognoscimus appellatum : ad malum enim dicitur (*Matth. XXII.*) " Amice quomodo huc intrasti? " et supra *XX*; " Amice non facio tibi injuriam. " (*Origenes.*)

MEDITATIO CCLXXXVI.

De hostibus in terram prostratis.

I. — Jesus itaque sciens omnia, quæ ventura erant super eum, processit et dixit eis : Quem quæritis?

Responderunt ei : Jesum Nazarenum. Dixit eis Jesus : Ego sum. Stabat autem et Judas, qui tradebat eum, cum ipsis. (*Foan. XVIII. 4, 5.*)

In medio enim eorum existens excæcavit eorum oculos : quoniam non tenebræ causa erant indicavit Evangelista, dicens; quoniam habuerunt lampades. Si vero lampades non essent, a voce saltem debebant eum agnoscere. Si vero et illi ignorabant, qualiter Judas ignoravit qui cum eo fuerat continue? Fecit autem hoc Jesus, ostendens quoniam non solum comprehendere eum non possent, sed nec videre in medio existentem, nisi ipse concederet. (*Chrysostomus.*)

II. — Ut ergo dixit eis : Ego sum : abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. (*Foan. XVIII. 6.*)

Ubi nunc militum cohors, ubi terror et munimen armorum? Una vox turbam odii ferocem armisque terribilem sine telo ullo percussit, repulit, stravit. Deus enim latebat

in carne, et sempiternus dies ita membris occultabatur humanis, ut cum laternis et facibus quæreretur occidendus a tenebris. Quid iudicaturus faciet qui iudicandus hoc fecit?

Et nunc utique per Evangelium, *Ego sum*, dicit Christus, et a Judæis exspectatur Antichristus, ut retro redeant et in terram cadant : quoniam deserentes cœlestia, terrena desiderant. (*Augustinus.*)

III. — Iterum ergo interrogavit eos : Quem quæritis? Illi autem dixerunt : Jesum Nazarenum.

Respondit Jesus : Dixi vobis quia ego sum : si ergo me quæritis, sinite hos abire.

Ut impleretur sermo quem dixit : Quia quos dedisti mihi, non perdi ex eis quemquam. (*Foan. XVIII. 7, 8, 9.*)

Audierant primo, *Ego sum* : sed non comprehenderant : quia hoc noluit qui potuit quidquid voluit. Verum si nunquam se ab eis permitteret apprehendi : non quidem illi facerent propter quod venerant, sed nec ipse faceret propter quod venerat : proinde quia tenere volentibus et non valentibus ostendit potestatem suam, jam tenebunt eum, ut faciat de nescientibus voluntatem suam. (*Augustinus.*)

Inimicos jubet, et hoc faciunt quod jubet : sinunt scilicet nunc eos abire quos non vult perire. (*Augustinus.*)

Numquid autem non erant postea morituri? Cur ergo si tunc morerentur, perderet eos, nisi quia nondum in eum sic credebant quomodo credunt quicumque non pereunt?

MEDITATIO CCLXXXVII.

De vulnerato Malcho et sanato.

I. — Videntes autem hi, qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei : Domine, si percutimus in gladio? (*Luc. XXII. 49.*)

Simon ergo Petrus habens gladium eduxit eum : et percussit pontificis servum : et abscidit auriculam ejus dexteram. Erat autem nomen servo Malchus. (*Foan. XVIII. 10.*)

Sed qualiter habent gladios? Quia mactaverant agnum, et a mensa discesserant. Alii autem discipuli quærun an percuterent : sed Petrus, ubique fervens pro Domino, persuasionem non exspectat, sed percutit servum pontificis. (*Theophylactus.*)

II. — Tunc ait illi Jesus : Convertite gladium tuum in locum suum : omnes

enim, qui acceperint gladium gladio peribunt.

An putas quia non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi modo plus quam duodecim legiones Angelorum?

Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri? (*Matth. XXVI. 52, 53, 54.*)

Calicem, quem dedit mihi Pater, non bibam illum? (*Foan. XVIII. 11.*)

Contra sacramentum enim erat redemptionis nostræ, ut qui mori pro omnibus venerat, capi nollet. Dat ergo in se furentibus licentiam sæviendi, ne dilato gloriosæ crucis triumpho, et dominatio diabolica fieret longior, et captivitas humana diuturnior. (*Leo Papa.*)

Oportuit etiam ut auctor gratiæ fideles patientiam suo exemplo doceret, et potius ad sustinendum fortiter adversa instrueret, quam ad vindicandum provocaret. (*Rabanus.*)

Ad hoc autem ut discipulo persuaderetur, comminationem addit. (*Chrysostomus.*)

Quo ergo gladio peribit quicumque gladium sumpserit? (*Hieronymus.*)

Qui gladio utitur ad occidendum hominem, ipse suæ prius malitiæ moritur gladio. (*Remigius.*)

Non solum autem mitigavit discipulos per comminationem pœnæ, sed etiam ostendendo quod voluntarie hoc sustinebat : unde sequitur : *An putas, etc.* (*Chrysostomus.*)

Quasi diceret : Non indigeo duodecim Apostolorum auxilio, etiamsi omnes me defenderent, qui possum habere duodecim legiones angelici exercitus. (*Hieronymus.*)

III. — Respondens autem Jesus ait : Sinite usque huc. Et cum tetigisset auriculam ejus, sanavit eum. (*Luc. XXII. 51.*)

Cum interrogassent (*discipuli*) dicentes, *Domine si percutimus in gladio?* tunc respondit, *Sinite usque huc* : id est, non vos moveat quod futurum est : permittendi sunt hucusque progredi, hoc est ut me apprehendant, et impleantur quæ de me scripta sunt. Non enim diceret, *Respondens autem Jesus*, nisi ad interrogationem eorum responderet, non factò Petri. Sed inter moras verborum interrogantium Dominum, et illius respondentis, Petrus aviditate defensionis percussit. Sed non potuerunt simul dici, quæ simul fieri potuerunt. Tunc, sicut dicit Lucas, sanavit eum qui percussus erat. (*Augustinus.*)

Nunquam enim pietatis suæ Dominus obliviscitur. Illi justo mortem inferunt, iste persequentium vulnera sanat. (*Beda.*)